

דף מז.

עין משפט א.

ח"מ סימן רכז פעיף יט

יט כ. לקח חופן מעות בידו ואמר לו מכור לי פרתך או פירותך באלו קנה ומחזיר האונאה, אבל אם לא הזכיר לשון מכירה כ' אלא אמר החלף פרתך באלו אין עליו אונאה.

הגה: י"א דגם בהזכיר לשון מכירה ספיקא הוא אם יש בו אונאה ל', ואין מוציאים ממון מיד המאנה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן רג פעיף א

א. כל המטלטלין קונין זה את זה בחליפין מ' וכ"ש אם אין המקנה מקפיד לידע ב' שווי החפץ שנוטל בחליפין כגון סודר ב' זהו קנין גמור שמועיל בין לקרקע בין למטלטלין.

הגה: חוץ משטרות ע'.

כ. ב"מ מ"ו ע"ב מימרא דרבה אמר רב הונא, ורמב"ם פי"ג ממכירה הלכה ב' וכסף משנה שם.

ל. טור בשם הרא"ש דמספקא ליה אם הלכה כרבה משמיה דרב הונא שיש בזה אונאה או הלכתא כרב אבא משמיה דרב הונא בדף מ"ז ע"א דאמר שאין בו אונאה כיון שאין דרך קנין בכך והוי כחליפין. והט"ז כתב דהעיקר כדעת המחבר שיש בכך אונאה הן בפירות הן בפרה, ואם אמר לשון הילך פרתי באלו, לכו"ע אין בהם אונאה.

מ. ממשנה בב"מ מ"ד ע"א ורמב"ם פ"ה ממכירה הלכה א'. וילפינן "לקיים כל דבר שלף איש נעלו" (רות ד'-ז). ומכאן בעינן כלי דומיא דנעל אבל להיות נקנה בחליפין מרבין אפי' פירות מדכתיב "לקיים כל דבר". סמ"ע ס"ק א'. ואחרי שנקנה החפץ בקנין חליפין ונשאר בבית המוכר, אינו עליו אפי' שומר חינוס, כך העלה בפעמוני זהב.

נ. פי' ואח"כ נותן לו דמי החפץ, דאם זהו תשלום החפץ ודאי שקנה אפי' בלא חליפין מתורת דמים כדין היו מעות בידו בלא מנין בריש קצ"ט. סמ"ע ס"ק ב' ועיין בט"ז מש"כ עליו. והביאורים בס"ק א' תמה דכל שנותן מטלטלין בתורת דמים לא קנה ע"ש.

ס. מרב נחמן שם בדף מ"ז ע"א.

ע. ממיימוני פ"ה ממכירה אות ד'. וד"מ.

א. ב. בעלי חיים ופירות פ אע"פ שאין קונים בהם נקנים בחליפין, חוץ ממטבע ז שאינו נקנה בחליפין ולא קונה.

א. ג. דבר שאין בו ממש ק אינו נקנה בחליפין, כגון שקנו ממנו שילך עם פלוני למקום פלוני, או שיחלקו חצר ביניהם וכיוצא, שהם קנין דברים ואין לקנין על מה לחול.

הגה: טובת הנאה אינה ממוך ר לענין שיקנה בחליפין.

הגה: מי שקנו ממנו שיעשה שטר מחילה לחבירו ש הוי קנין דברים, שזה אינו אלא סילוק בעלמא, אבל אם קנו ממנו להחזיר לחבירו כל זכויותיו שיש לו עליו לא הוי קנין דברים.

א. ד. היה לאחד פרה ולשני חמור והעריכו אותם כמה שוה כל אחד והסכימו להחליפם זה בזה כיון שמשך בעל הפרה את החמור, נקנית פרתו לבעל החמור בכל מקום שהיא, ואין אחד מהם יכול לחזור בו.

הגה: י"א דאם העריכו זה כנגד זה קונים אפי' בפירות ה, ויש חולקין.

פ. כל דבר שאינו כלי ואינו בעל חי נכלל בשם פירי. ודוקא בתורת קנין סודר אין קנין בפירי, אבל בחליפין שוה בשוה הוא מחלוקת הפוסקים. סמ"ע ס"ק ג'ה'.

צ. משום דעיקר הסמיכות דעת של המקנה והקונה כשעושים במטבע הוא על הצורה, וזה עשוי להתבטל ע"י המלך שפוסלה והוי כאותיות שאינן קנין ומקנין. סמ"ע ס"ק ד'.

ק. מב"ב ג' ע"א קנין דברים הוא לגבי חלוקת חצר וה"ה לכל כיוצא בזה. ורמב"ם סוף פ"ה ממכירה.

ר. והש"ך חולק דסתמא דסוגיא בקידושין כ"ז ע"א מוכח דטובת הנאה נקנית בחליפין, ועיין בביאורים ישוב לקושיתו. ועיין בסי' ל"ז סעיף ט' ובסי' פ"ז סעיף ל"ה. ולקמן בסי' רמ"ה האומר אתן דבר פלוני אם זה קנין דברים.

ש. רשב"א ח"א סי' אלף ל"ג. וה"ה אם קנה מידו שימחול לחבירו הוי קנין דברים, ודלא כהסמ"ע בסי' י"ב ס"ק כ' שכתב שאם קנה מידו שימחול הוי קנין גמור ט"ז.

ת. ה"ה בלא העריכו והחליפו בלא שומא זה כנגד זה, ולא דוקא שמשך האחד אלא אפי' קנה באחד משאר הקנינים כגון שהחליפו שור בפרה, והקנה את השור לבעל הפרה בקנין סודר או אגב קרקע, הרי נקנית הפרה לבעל השור. ודעה זו ששוה בשוה בפירי מהני חליפין זו דעת התוס' בב"מ מ"ז ד"ה גאולה, ורמב"ם במכירה פ"ה הלכה א'. והי"א היא דעת היש מפרשים שהביא המ"מ שם, והשו"ע ס"ל כדעת ר"ת דשוה בשוה קונה, והוא מסעיף ג' לגבי לשונות של זהב שקונים זה את זה. ועיין בביאורים ס"ק ג' טעם היש חולקין.

עין משפט ג.

ח"מ סימן רג ע"ף ב

ב. ה. החליף פרה בחמור וטלה, ומשך החמור ולא את הטלה, לא קנה. שלא עשה משיכה גמורה^א. וי"א דוקא בכה"ג שאין החמור ראוי ליחלק, אבל החליף פרה וטלה בכור חיטים ומשך הפרה ולא את הטלה קנה בחיטים כנגד דמי הפרה^ב.

הגה: וי"א דאם ראובן החליף עם שמעון ולוי, ונתבטל המקח אצל אחד בטל גם נגד השני^ג.

עין משפט ד.

ח"מ סימן קצה ע"ף א

ע"ן לעיל דף מד. עין משפט י

ח"מ סימן קצה ע"ף ב

ב. ג. אין קונים אלא בכלי^ד אע"פ שאין בו שוה פרוטה והוא שיהיה עשוי מדבר חשוב ולא מגללי בקר. ואין קונים בדבר שאסור בהנאה^ה, ולא בפירות^ו ולא במטבע^ז. ואין קונים בכליו של מקנה.

א. מבב"מ מ"ז ע"א.

ב. טור בשם י"א.

ג. תרומת הדשן סי' שי"א. וכתב בביאורים ס"ק ה' דאם היה קנין סודר עם כל אחד ודאי שקנה, והתרומת הדשן איירי שהיה בלא קנין ורק בקנס לצדקה. ופסק שם דאם נתבטל נגד אחד שנתפייס עמו, נפטר מהצדקה ע"ש.

ד. ברייתא בב"מ מ"ז ע"א, וע"כ נהגו לכתוב בסוף השטר וקנינא מיניה במנא דכשר למיקניא ביה "במנה" לאפוקי מטלטלין. "דכשר" לאפוקי איסורי הנאה "למיקניא" כלומר בכליו של קונה "ביה" לאפוקי מטבע וכך הוא בש"ס, וכתב מהרא"י דאם לא כתב כן אין מוציאין ממון בשטר זה. סמ"ע ס"ק ה'.

ה. שם בגמ' משמיה דרב זביד ואיתימא רב אשי.

ו. כרב נחמן שם שאינו כלי וכתוב "ונעלו".

ז. אע"פ שיכול לתלותו בצואר בתו, מ"מ עיקרה להוצאה ניתנה ע"י צורה שעליה, וצורה עבידא דבטלה שהמלך פוסל צורה ומצוה לצור צורה אחרת וע"כ לא סמכה דעתיה של המקנה להקנות על ידה, אבל אם נפסלה ואין יכולים להוציאה קונים בה שהרי ראוי לתלותה בצואר בתו, וזה מה שכתב הרמ"א. ובפעמוני זהב כתב דמ"ש"כ הרמ"א דאין זו סברא מוסכמת שזו סברת הטור בסימן ר"ג סעיף ט' שכתב בד"א כשיוצאין בהוצאה אבל אם אינם יוצאין בהוצאה לא שנא פסלתן המלכות או מדינה יש להם דין מטלטלין בין לקנותם בסודר בין להקנות בהם, וזוהי סברת הרמ"א דפסק כאן. אבל לדעת מר"ן שפסק להיפך לקמן שם בסעיף ח' כרמב"ם דמעו"ת הרעות שאינם יוצאין בהוצאה הרי הם כפירות לכל דבר ונקנים בקנין ומתחייב על ידי משיכתן לתת מעות, א"כ הוא היפך דברי הטור דהווי כמטלטלין דלדעת

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגה: אם לא שנפסל המטבע לגמרי דהוי ככלי וקונים בו.

הגה: בהמה ח' יש לה דין כלי לקנות בה, אבל שאר מטלטלין ט' שאינם כלי אין קונים בהם.

עין משפט ה. חו"מ סימן רב סעיף א

א. המקנה קרקע ומטלטלין ביחד כיון שקנה הקרקע באחד מדרכי הקניה נקנו המטלטלין עמהם י', בין שהיו שניהם במכר או במתנה או אחד במכר ואחד במתנה.

הגה: וי"א דאפי' הקרקע בשכירות כ' והמטלטלין במתנה נקנים.

עין משפט ו. חו"מ סימן קצה סעיף ב
עיי' לעיל עין משפט ד

עין משפט ז. חו"מ סימן רג סעיף א
עיי' לעיל עין משפט ב

עין משפט ז. חו"מ סימן קצה סעיף ב
עיי' לעיל עין משפט ד

הרמב"ם חשוכים כפירות אין קונים בהם מטלטלין וכבר הרגיש בזה הש"ך שם בסי' ר"ג, וא"כ פשוט שדברי הרמ"א כאן דלא כמר"ן והרמב"ם הנ"ל.
ועיי' עוד מה שהעיר על דברי הש"ך כאן בס"ק ה'.
ח. ה"ה טלה כיון שעומד לגדל עליו צמר ולחלב ולולדות דומה לכלי. סמ"ע ס"ק ז'.
ט. כתב הסמ"ע בס"ק ח' דדבר שנעשה בידי אדם מיקרי כלי, ובידי שמים נקרא פירי, והש"ך בס"ק ד' חולק עליו שהרי אף בהמה שבידי שמים דין כלי יש לה.
י. קידושין כ"ו ע"א, ורמב"ם פ"ג ממכירה הלכה ח'. ונלמד מהכתוב בדברי הימים ב'. (כ"א-ג') "ויתן להם אביהם מתנות רבות... עם ערי מצורות".
כ. הרא"ש ב"מ פ"ה סי' ע"ב. והש"ך בס"ק ב' תמה, שהרי דין קרקע בשכירות מפורש בב"מ י"א ע"ב ואדרבה קרקע במכר נלמד מקרקע בשכירות. ורק בקרקע בשאלה ומטלטלין במתנה בזה יש שתי דעות הביאם הב"י וגם זה תמוה מדוע יגרע שאלה משכירות.

דף מז:

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן קצה סעיף ב

עיינן לעיל דף מז. עין משפט ד.

עין משפט ה.

ח"מ סימן רכז סעיף א

א. אסור להונות את חבירו בין במקחו בין בממכרו, והמוכר או הלוקח המאנה עובר בלאו ל.

עין משפט ו.

ח"מ סימן קצה סעיף א

א. דבר תורה מעות קונות מ, אבל חכמים תיקנו שלא יקנו המטלטלין אלא בהגבהה או במשיכה לדבר שאין דרכו להגביהו. וכיון שמשך או הגביה קנה אע"פ שעדיין לא נתן המעות.

ל. שנאמר בויקרא כה-י"ד. לא תונו איש את אחיו, ולא זו אף לוקין עליו כמו שאין לוקין על לאו דגזילה משום שניתן להשבון.

ובפעמוני זהב הביא מהריט"ן בסי' י"ז שפסק שם על עיר אחת שהקהל עשו קצבה למכירת היין והלך אחד אצל המוכר וקנה ממנו ביותר מהקצבה וכששמעו הקהל הענישוהו על שעבר על החרם, וכתב דהדין שגם זה בכלל אונאה, ואפי' פרע הלוקח למוכר חייב המוכר להחזיר לו מה שלקח ממנו מעבר לקצבה, ולא הוי מחילה מאחר ובחזרתו יתוקן עברת החרם.

מ. מימרא דר"י בב"מ מ"ז ע"ב. דכתיב (ויקרא כ"ז-י"ט) "ונתן הכסף וקם לו" כ"כ רש"י במציעא מ"ו ע"ב ד"ה סברי אבל הנ"י שם כתב דאין למדין הדיוט מהקדש, אלא סברא הוא, כיון דרוב הקנינים נעשים בכסף. סמ"ע ס"ק א'.

נ. כתב בסמ"ע ס"ק ג' שנראה לו דאם קידש המוכר אשה במעות שקיבל מן הלוקח לפני שמשך או הגביה החפץ דמקודשת והטעם דלחומרא לא עקרו דבר תורה בתקנתן. אבל אם קיבל מי שפרע ודאי שאינה מקודשת. נתיבות ס"ק ג'. ועיינן בסי' קע"ו סעיף א'. ובש"ך ס"ק א'.

ואם המטלטלין היו תחת ידי הנפקד ואמר המפקיד לנפקד תנם לפלוני, והלוקח נתן מעות למוכר בזה הוי תן כזכי, וכיון שהמוכר אסור לחזור בו מדין מי שפרע הוי כחוב דאמרינן ביה תן כזכי, ואין המוכר יכול לחזור בו כמבואר בסי' רל"ה סעיף כ"ג ואם היה גם בפני הלוקח גם הלוקח אינו יכול לחזור בו. נתיבות ס"ק ב'.